

KAPİTALİZM İKLİMİ NASIL KRİZE ÇEVİRDİ? TMMOB BU DURUMA KARŞI NE SÖYLEDİ?

1970'lerden Gelen Birikim: Öngörülü Bir Miras

Bugün iklim değişimini "yeni" keşfedenler, kâr veya marjinal fayda üreten bir kavram olarak ele alanlar olabilir, ancak TMMOB için bu sorun onyıllardır gündemin ilk sıralarında yer almıştır. Birliğimiz ve bağlı Odalarımız, **1970'li yıllardan bu yana** iklim değişimi ve atmosferik yansımaları üzerine bilimsel çalışmalar yürütmüş, kamuoyunu bilgilendirmiş ve siyasi aktörleri durmaksızın uyarmıştır. Bu erken dönem farkındalık, TMMOB'nin iklimdeki doğal dinamiklerin, kapitalist sistemin tahrip edici etkileriyle nasıl bir krize dönüştüğünü çok önceden öngördüğünü açıkça ortaya koymaktadır. İklimle ilgili her değerlendirmede, meteorolojik olayların istatistiksel verilerinin ve gerçekleşme olasılıklarının göz ardı edilemeyeceği, bilimsel yaklaşımın esas alınması gerektiği her fırsatta vurgulanmış, ancak ne yazık ki, çoğu zaman kulak ardı edilmiştir.

2008: TMMOB'den İlk Kapsamlı İklim Değişimi Sempozyumu

TMMOB'nin iklim değişimi konusundaki öngörülü ve kapsamlı yaklaşımının en somut adımlarından biri, 14-15 Mart 2008 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen TMMOB İklim Değişimi Sempozyumu olmuştur. Bu sempozyum, iklim değişiminin doğal bir süreç olmasına rağmen, 19. yüzyılda başlayan sanayileşme devrimiyle birlikte insan faaliyetlerinin bu süreci nasıl hızlandırıldığını ve doğanın kendi döngüsü içinde denge kurma kapasitesini aşan yıkıcı sonuçlar doğurduğunu bilimsel bir temelde ortaya koymuştur.

Sempozyum, yalnızca teknik verilerin paylaşıldığı bir etkinlik değil, aynı zamanda doğa-insan ilişkisini, üretim biçimlerini ve enerji politikalarını sorgulayan eleştirel bir platform olarak öne çıkmıştır. Katılımcı sunumlarında; fosil yakıt kullanımının artışı, sanayi faaliyetlerinin kontrolsüz yayılması, kentleşmenin doğa üzerindeki baskısı ve sermaye birikimi süreçlerinin ekosistemler üzerindeki yıkıcı etkileri detaylı biçimde ele alınmıştır. Böylece iklim değişiminin yalnızca çevresel bir mesele değil, aynı zamanda toplumsal ve sınıfsal boyutları olan bir olgu olduğu vurgulanmıştır.

Sempozyumun temel amacı, TMMOB politikalarına altlık oluşturacak sağlam bir bilgi birikimi sağlamaktır. "Küresel İklim Değişimi ve Türkiye" ana temasıyla gerçekleşen bu önemli etkinlik, meselenin sadece teknik boyutunu değil, aynı zamanda sosyo-ekonomik ve sosyo-politik etkilerini de kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Su kaynaklarından deniz ve göllerdeki değişimlere, yaban hayatı ve biyo-çeşitlilikten meteorolojik doğal afetlerdeki artışa kadar pek

çok konu masaya yatırılmıştır. Kıyı alanları yönetimi, ulaştırma, turizm, tarım, orman, hayvancılık, enerji kaynakları ve şehir planlama gibi hayati sektörler üzerindeki yansımalar detaylıca incelenmiştir. Ayrıca, uluslararası anlaşmalar ve ulusal politikaların rolü, kalkınma ve ulusal ekonomiyle ilişkisi de tartışılmıştır.

Halk sağlığı, kamuoyu bilinçlendirilmesi, eğitim ve medyanın önemi gibi yaşamın doğrudan içindeki konular da sempozyumun gündeminde yer almıştır.

Bu sempozyum, TMMOB'nin iklim değişimini sadece çevresel bir sorun olarak değil, aynı zamanda sosyo-ekonomik ve sosyo-politik boyutlarıyla ele alan, **bütüncül ve disiplinlerarası bir bakış açısına sahip olduğunu** kanıtlayan erken ve önemli bir dönüm noktasıdır.

2010'lar ve Sonraki Yıllar: Kapsamlı Uyarılar ve "Karbon Ekonomisi" Eleştirisi

2008 Sempozyumu'nun ardından, **2011 sonları veya 2012 başlarında** da TMMOB olarak düzenlediğimiz çeşitli etkinliklerde ve yayınlarımızda, iklimdeki doğal değişimin yanı sıra bütüncül kapitalist üretim ilişkilerinin dünyayı nasıl felakete dönüştüğü analiz edilmiştir. TMMOB Yönetim Kurulu tarafından yapılan değerlendirmelerde, sera gazlarının tanımından başlayıp, sanayi devriminden bu yana insan eliyle atmosfere salınan karbondioksit ve diğer sera gazlarındaki artışın doğal iklim işleyişini nasıl tehlikeli boyutlarda etkilediği bir kez daha anlatılmıştır. İklimdeki doğal değişimlerin, sermaye odaklı politikalarla nasıl felaketler zincirine dönüştüğü sıralanmıştır: buzulların erimesi, deniz seviyesinin yükselmesi, taşkınlar, su kaynaklarının kirlenmesi, kuraklık, orman yangınları, türlerin yok olması ve salgın hastalıklar.

Türkiye için en büyük tehlikenin **su kıtlığı** olacağı o dönemde de haykırılmıştır. Ülkemizin su zengini olmadığı ve plansız kentleşmenin, su havzalarının yok edilmesinin, doğal kuraklıkları dahi nasıl afete dönüştürdüğü ısrarla belirtilmiştir. Enerji tüketiminin

çevresel tahribattaki payına dikkat çekilirken, uluslararası arenada dayatılan çözüm maskeli tuzaklara karşı da uyarılmıştır. **Kyoto Protokolü'nün "amacından saptığı" ve "karbon ticaretine" dönüştüğü**, emperyalist güçlerin kendi çıkar politikalarına göre şekillendiği net bir dille ifade edilmiştir.

Bilgi birikimi ve deneyimi olan **kamu kurumlarının** (DSİ, DİM, EİEİ-662 KHK ile kapatıldı) korunması gerektiği dile getirilmiş, yeniden yapılanma adı altında bu kurumların nasıl işlevsizleştirildiği eleştirilmiştir. TMMOB, siyasi iktidarların "karbon ekonomisi" ve çıkar gruplarının etkisiyle kendiliğinden ciddi adımlar atmayacağını bildiği için, **kamuoyu ve halkın sürekli bir baskı oluşturmalarının** zorunlu olduğunu vurgulamıştır. Ormanlarımız (karbon yutakları) ve kıyı alanlarımız gibi hayati doğal kaynaklarımızın, ranta kurban edilmesine ("2B/2A benzeri düzenlemelerle") karşı çıkmış, çünkü onlar yaşam güvencemiz olarak görülmüştür.

2020: Afetlerin Kökeni Doğal Değil, Siyasal!

Yıllardır biriken uyarılarımızın acı birer teyidi olarak, **2020 Ağustos'unda Doğu Karadeniz'de yaşanan sel felaketleri**, TMMOB'nin temel savını bir kez daha ispatlamıştır. TMMOB Yönetim Kurulu Başkanımız Emin Koramaz'ın Birgün Gazetesi'ndeki köşesinde de vurguladığı gibi: İklimdeki doğal değişimlerin tetiklediği aşırı hava olayları küresel bir gerçeklik olabilir, ancak bu olayların **can alıcı toplumsal felaketlere dönüşmesi, "doğal değil, siyasal" nedenlere** dayanmaktadır.

Her yıl ülkemizin değişik bölgelerinde yaşanan ve onlarca can kaybına neden olan alan sel felaketleri, ne yazık ki ülkemizin rutini haline gelmiştir. Egemeneler bu durumu sadece iklim değişimine bağlayarak sorumluluktan kurtulmaya çalışmaktadır.

Sorunların **çözümü yerine dere yataklarına ruhsat vermesi, derelerin üstlerini betonla kapatması, madencilik faaliyetleriyle doğal bitki örtüsünü yok etmesi ve kıyılara yapılan dolgularla kıyı etkisinin kesilmesi**, gibi olumsuzluk yaratan faaliyetlere devam edilmektedir.

2025 İklim Kanunu Teklifi: "İklim Yeri Yok!" Fermanı

TMMOB'nin iklim değişimi politikalarına yönelik en keskin ve güncel eleştirisi, **26 Şubat 2025 tarihinde TBMM Çevre Komisyonu'nda kabul edilen İklim Kanunu Teklifi'ne** yönelik olmuştur. TMMOB'nin detaylı görüşleriyle bu teklifin içeriği ve hazırlanış süreci, bilimsel ve kamucu ilkelerden saptığı gerekçesiyle reddedilmiştir:

• **Bilimsel ve Kamucu Yaklaşımdan Uzaklaşma:** Teklifin, bilimsel gerçeklerden uzak, kamu yararını dışlayan

ve meslek odalarının görüşlerine başvurulmadan hazırlandığı belirtilmiştir. TMMOB olarak, yasa teklifinin uluslararası ve yerli **sermaye gruplarının önceliklerine** göre şekillendirildiğini ve bir "kamuoyu tartışması" olmaksızın meclise sunulduğunu ifade etmiştir.

- **Amaç Karbon Ticareti:** Birliğimize göre, teklif incelendiğinde asıl amacın, "karbon ticareti," "yeşil büyüme" ve "net sıfır emisyon" gibi kavramlar üzerinden **piyasacı bir model oluşturmak** olduğu açıktır. Net sıfır emisyon kavramının, gelişmiş ülkelerin küresel emisyon azaltım politikalarını belirlerken, gelişmekte olan ülkeleri finansal mekanizmalar aracılığıyla sermaye piyasalarına entegre etme aracı olarak kullanıldığı öne sürülmüştür.

- **Yetersiz Emisyon Azaltım Önlemleri:** TMMOB, kanun teklifinin sera gazı salımlarının gerçek anlamda azaltılmasına veya madencilik, fosil yakıt üretimi ve sanayiden kaynaklanan **ekolojik tahribatın önlenmesine** yönelik somut ve yapısal düzenlemeler içermediğini belirtmiştir. Emisyon Ticaret Sistemi'nin, sanayi ve sermaye kesimine belirli sınırlar dahilinde emisyon yapma hakkı tanıyarak çevresel yıkımı piyasa mekanizmalarına entegre ettiğini, bunun "**kirleten öder**" ilkesinin "**parası olan kirletebilir**" anlayışına dönüşümü anlamına geldiğini vurgulamıştır.

- **Tarım Sektörüne Olumsuz Etki:** Teklifte yer alan "iklim değişikliğine dirençli ürünlerin yetiştirilmesi" ifadesinin, tarım sektöründe **büyük ölçekli tarım şirketlerinin teşvik edilmesine** yol açacağını, küçük üreticilerin aleyhine işleyerek geleneksel ve sürdürülebilir tarımsal üretim biçimlerini marjinalleştireceğini ifade etmiştir. Bu durum, tarım politikalarının ekolojik ve sosyal adaleti gözetmeyen sermaye merkezli bir yaklaşıma göre şekillendiğini göstermektedir.

- **Mevcut Mevzuatın Yetersiz Uygulaması:** TMMOB olarak, çevrenin korunması ve geliştirilmesi bakımından

mevcut ulusal mevzuatta yeterli düzenlemeler bulunmasına rağmen, asıl sorunun bu düzenlemelerin tam anlamıyla hayata geçirilememesi olduğunu dile getirmişlerdir. Kanun teklifinin, uluslararası şirketlerin taleplerini karşılayacak şekilde emisyon piyasası oluşturmayı amaçladığı ve bu durumun Türkiye'nin sanayi yapısı üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerini göz ardı ettiği görüşündeyiz.

Sonuç: Kamu Yararı ve Bilimsel Yaklaşım Mücadelemiz Süreçtedir!

TMMOB olarak kaçınılmaz olarak, iklim kanunu Teklifi gibi yaklaşımlar, çevresel sorunları yalnızca teknolojik veya idari müdahalelerle çözülebileceği yanılsamasına dayanmaktadır. Oysa bu tür adımlar, mevcut sınıfsal güç ilişkilerini pekiştirmekten, ekolojik tahribatı piyasa mekanizmalarına entegre etmekten öteye geçmemekte, yapısal dönüşüm ihtiyacını göz ardı etmektedir. "Adil geçiş" gibi kavramlar dahi, içi boşaltılarak sermaye odaklı bir çerçevede sunulduğunda, emekçilerin ve geniş halk kesimlerinin adalet perspektifini zayıflatmaktadır.

Enerji üretimi, sanayi, ulaşım, su havzalarının korunması, kent planlaması ve tarım gibi kritik alanlarda **kamu yararını gözetken, bilimsel ve planlı bir çerçeve** benimsenmedikçe, doğanın ve toplumun korunması mümkün değildir. TMMOB, kapitalist sistemin yıkıcı etkilerinin oluşturduğu krize karşı gerçek anlamda mücadele edebilmek için enerji sektörünün kamulaştırılması ve demokratik enerji programlarının hayata geçirilmesi gibi bütüncül bir yaklaşıma ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır.

Bu tekliflerin, adında iklim ifadesinin bulunması, kavramını barındırmasına rağmen, iklim ile ilgili bir süreci ifade ettiği anlamına gelmemektedir.

Enerji üretimi, sanayi, ulaşım, su havzalarının korunması, kent planlaması ve tarım gibi toplumun ve doğanın geleceğini doğrudan etkileyen alanlarda; **kamu yararını esas alan, bilimsel ve planlı bir yaklaşım benimsenmedikçe**, ekolojik yıkımın ve toplumsal tahribatın önüne geçilemez. TMMOB, kapitalist sistemin neden olduğu çok yönlü kriz karşısında; **demokratik ve toplumcu programların uygulanması** gibi bütüncül çözümlere ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır.

Bu kapsamda sunulan çeşitli yasa ve benzeri düzenleme tekliflerinde, "**iklim**" **sözcüğü bulunsun da**, içerik olarak iklim ile ilgili bir süreci tarif etmemektedir. **Sadece kavramsal bir çerçeve sunulması, iklimle ilgili gerçek bir sürecin başlatıldığı anlamına gelmez.**